

Stockholm den 15 december 2025

Justitiedepartementet
Regeringskansliet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet SOU 2025:95 Skärpta villkor för anhöriginvandring

Dnr: Ju2025/01907

Avsändare: Sociala Missionen

Sociala Missionen är en allmännyttig ideell förening med förankring i Ekumeniakyrkan med ett 40-tal medlemsförsamlingar inom region Stockholm. Sociala Missionen arbetar för att människor i utsatta livssituationer ska kunna tillvarata sina rättigheter inom flyktingfrågor, sociala rättighetsfrågor och äldre frågor. Vi arbetar för att människor ska få ett ökat inflytande och makt över sina liv och för att inge människor hopp. Vägledande i arbetet är FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s barnkonvention.

1. Sammanfattning

Sociala Missionen möter dagligen i vår rådgivning personer som flytt till Sverige och som gör allt för att bygga upp ett nytt liv här. En förutsättning för det är att få leva med sina barn och med sin make/maka. Att få leva med sin familj är en grundläggande mänsklig rättighet och ett djupt mänskligt behov.

Sociala Missionen har tagit del av SOU 2025:95 och vill med detta yttrande bidra med ett underlag inför det slutgiltiga ställningstagandet utifrån den kunskap vi som organisation har fått i mötet med personer och familjer som blir direkt berörda av de förslag som ges i utredningen.

De förslag som presenteras i betänkandet innebär till största del begränsningar för familjeåterförening. Redan idag finns det höga krav och handläggningstiderna är långa, vilket gör separationen lång och medför stort lidandet för många familjer. För många innebär redan dagens reglering att separationen är mångårig, ibland utan slut.

Om förslagen införs ökar risken att familjer får leva åtskilda under ännu fler år än idag. Den psykiska påfrestningen kommer att vara stor om försörjningskrav införs även vid förlängningsansökningar. Om alternativt skyddsbehövande inte längre har rätt till familjeåterförening finns risk för att fler familjer tvingas leva separerade under för dem oöverskådlig tid.

Sociala Missionen ser därför allvarligt på de förslag som presenteras i betänkandet och avstyrker dem i stora delar. Genom att införa regelverk som lägger sig på EU:s miniminivå vet vi dessutom av erfarenhet att det finns risk för att tillämpningen de facto hamnar under miniminivån, i strid med Sveriges konventionsåtaganden.

När för enskilda familjer så genomgripande förändringar föreslås utgår vi från att inga förändringar görs innan remissvaren kommit in och analyserats.

2. Några utgångspunkter

Sociala Missionens värnar varje människas inneboende värde. Vår utgångspunkt är barnrättsperspektivet och att rätten till familjeliv är ett grundläggande mänskligt behov och en mänsklig rättighet. Det är också en av förutsättningarna för en lyckad integrering.

Sociala Missionen har gett råd och stöd till flyktingar och nyanlända sedan 1980-talet, med särskilt fokus på familjeåterförening. Att få leva med sin familj är en grundläggande mänsklig rättighet och vår erfarenhet är att det är en förutsättning för att kunna etablera sig i Sverige. I vår vittnesmålsrapport *Försörjningskravet* från 2020 har vi samlat erfarenheter från föräldrar med skyddsstatus i Sverige som kämpar för att få återförenas med sin familj och som beskriver det mänskliga lidande det innebär att tvingas leva separerade. Med tanke på att flyktingar, skyddsbehövande och personer som fått skydd på grund av synnerligen ömmande omständigheter utgör sårbara grupper är det särskilt viktigt att de får leva med sin familj. Det regelverk och de krav som uppställs är redan idag mycket strikt och svårt att nå upp till för de målgrupper vi möter.

Sociala Missionen vill påpeka att den omständighet att det för närvarande pågår flera andra lagstiftningsprocesser som berör samma målgrupp gör det svårt att överblicka och analysera vilka sammantagna konsekvenser förslagen kan få om de genomförs. Detta påpekas även av utredaren, liksom att ingen utredning har haft i uppdrag att göra en total översyn av migrationslagstiftningen, eller att säkerställa att de förslag som lämnats inom olika delområden ger upphov till ett enhetligt och totalt sett välfungerande regelsystem. Därtill vill vi belysa att just lagstiftningen avseende anknytning har ändrats flertalet gånger under de senaste åren, vilket riskerar att leda till försämrad förutsägbarhet och rättssäkerhet.

Sociala Missionen vill även påpeka att det är anmärkningsvärt att regeringen redan aviserat att man går vidare med de förslag i utredningen som är av skärpande karaktär. Vi utgår från att inga förändringar görs förrän remissvaren sammanställts och analyserats.

3. Analys

Om införandet av en väntetid om två år

Sociala Missionen avstyrker införandet av en väntetid om två år från att anknytningspersonen fått uppehållstillstånd i Sverige. EU-kommissionens riktlinjer för tillämpningen av familjeåterföreningsdirektivet framhåller att en väntetid endast får införas i integrationssyfte och med beaktande av proportionalitetsprincipen. Då det idag finns ett försörjningskrav avseende bostad och inkomst har Sverige redan ett de facto-krav på att anknytningspersonen ska vara integrerad innan familjen kan återförenas. Att införa en tidsspärr skulle i praktiken bestraffa personer som uppfyller försörjningskravet inom två år och som därigenom har visat att de har integrerats i Sverige. Väntetiden kan inte anses proportionerlig.

Därtill vill Sociala Missionen påpeka att handläggningstiden i anknytningsärenden redan idag är mycket lång, upp till flera år i många av de fall där vi är ombud. Att ytterligare förlänga tiden genom en tidsspärr riskerar att orsaka förlängt lidande för familjer som tvingats separera på grund av flykt där anknytningspersonen har status som alternativt skyddsbehövande och för andra familjer som påverkas av reglerna. Särskilt konsekvenserna för barn är allvarliga. Barnkonventionens artikel 9 stadgar barns rätt till sina föräldrar. Handläggningstiderna medför redan idag långa separationer. En tvåårsspärr och därtill handläggningstider riskerar att barn separeras från föräldrar under många år, vilket utöver att de inte får leva med sin förälder löper risk att allvarligt skada deras hälsa och utveckling. Enligt vår bedömning är införandet av en tvåårsspärr inte förenlig med barnkonventionens artiklar om barns rätt till föräldrar eller barnets bästa. Om en tvåårsregel läggs till redan långa handläggningstider riskerar dessutom barn att hinna fylla 18 år innan anknytningspersonen kan lämna in en ansökan om familjeåterförening.

I EU-kommissionens riktlinjer framhålls att medlemsstaterna inte får tillämpa en allmän väntetid för alla sökande utan att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och underåriga barns bästa. Att varaktigheten av anknytningspersonens vistelse endast är en av de omständigheter som en medlemsstat måste beakta vid prövningen av en ansökan om familjeåterförening är också något som har framhållits av EU-domstolen (dom den 27 juni 2006 i mål C-540/03). Sociala Missionen ser risk för att en tvåårsspärr kan komma att utgöra en schablonmässig avslagsgrund, utan att de individuella omständigheterna beaktats.

Om fakultativ familjeåterförening för alternativt skyddsbehövande

Sociala Missionen avstyrker förslaget om att endast flyktingars kärnfamilj ska ha rätt till familjeåterförening och att andra personer, såsom alternativt skyddsbehövande m.fl. endast ska ha fakultativ möjlighet att beviljas tillstånd på anknytning. Särskilt oroade är vi över att ensamkommande barn endast ska ha fakultativ rätt till familjeåterförening.

Trots att utredaren menar att utgångspunkten även vid en fakultativ utformning av lagtexten ska vara att uppehållstillstånd ska beviljas för anknytningspersonens kärnfamilj ser Sociala Missionen en betydande risk för att praxis kommer att bli mycket mer restriktiv. Vår erfarenhet är exempelvis att den fakultativa bestämmelsen i utlänningslagen kapitel 5 § 3a punkten 2 genom praxis har fått en mycket restriktiv tillämpning. Om utredaren menar att alternativt skyddsbehövande och ensamkommande barn även fortsättningsvis ska få återförenas med familjemedlemmar saknas skäl att göra bestämmelsen fakultativ.

Sociala Missionen vill därtill påminna om att det framgår av Europadomstolens praxis att konventionsstater kan ha en positiv skyldighet att tillåta familjeåterförening också för alternativt skyddsbehövande (Europadomstolens mål M.A. mot Danmark, 2021). I EU-kommissionens riktlinjer för tillämpningen av familjeåterföreningsdirektivet har kommissionen understrukt likheterna mellan flyktingstatus och status som alternativt skyddsbehövande. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att anta bestämmelser som ger subsidiärt skyddsbehövande liknande rättigheter som flyktingar (Riktlinjer för tillämpningen av direktiv 2003/86/EG om rätt till familjeåterförening (COM/2014/0210)).

Om regleringen om icke-gemensamma barn knyts till vårdnaden

Sociala Missionen avstyrker förslaget om att regleringen om icke-gemensamma barn knyts till vårdnaden. Likt utredaren ser Sociala Missionen en risk att förslaget medför betydande svårigheter för de sökande eftersom regleringen, begrepps innebörden samt dokumentation av vårdnaden varierar brett i olika länder. Det medför att sökande från vissa länder riskerar att aldrig kunna uppnå beviskraven.

Sociala Missionen ser särskild risk för att en ändring av regleringen kommer att få negativa konsekvenser för mödrar som lever i länder där kvinnors möjlighet att erhålla rättslig vårdnad är begränsad. Detta även beaktat att det ska finnas en ventilbestämmelse avseende synnerliga skäl. Då en förutsättning för synnerliga skäl är att omständigheterna är *udda och ömmande* ställer sig Sociala Missionen frågande till om ett lands familjerättsliga lagstiftning i sig kan anses vara udda.

Om nyetablerade relationer

Sociala Missionen avstyrker förslaget om att begränsa möjligheten till uppehållstillstånd för personer med uppehållstillstånd som har nyetablerade relationer. Vi kan se ett flertal svårigheter för sökande att bevisa att relationen uppstått i

hemlandet. Att införa en sådan reglering tar inte heller hänsyn till att personer kan ha träffats i tredje land eller under flykt och riskerar att utesluta par som inte kunnat leva tillsammans i hemlandet av andra skäl än hbtqi, såsom hedersproblematik. Därtill riskerar regleringen att bli diskriminerande genom att det uppställs krav på att paret ska ha sammanlevt vilket därigenom omöjliggör andra nyetablerade relationer.

Om vem som kan utgöra anknytningsperson

Sociala Missionen tillstyrker förslaget att personer som beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning ska kunna utgöra anknytningsperson i senare led. Dock ser Sociala Missionen risk för att den föreslagna tvåårsspärren i praktiken riskerar att göra förslaget verkningslöst då väntetiden liksom handläggningstiden riskerar att barn hinner fylla arton år innan de kan återförenas med familjemedlemmar i Sverige. Vi ser även risk för att tillståndslängden för föräldrar som återförenats med i Sverige boende barn kommer att hindra att de själva därefter kan utgöra anknytningsperson för efterföljande barn. Regeln riskerar därför att bli verkningslös.

Om försörjningskrav vid förlängningsansökan

Sociala Missionen avstyrker förslaget om att införa försörjningskrav vid förlängningsansökan. Redan den omständighet att uppehållstillstånd troligt kommer att vara tillfälliga, genom utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd, medför stor psykisk press. Att därtill införa försörjningskrav vid förlängning utan att ta hänsyn till omständigheter som står utanför individens kontroll, exempelvis uppsägningar under lågkonjunktur, riskerar att få orimliga konsekvenser för familjer. Detta påtalas också i utredningen. Det riskerar att försvåra för familjers psykiska hälsa och få negativa effekter för barnen. Det riskerar därtill att skapa inlåsnings effekter för personer som inte vågar testa andra arbeten och ökar risken för att personer som utnyttjas på arbetsmarknaden inte vågar lämna en dålig arbetsgivare. Inlåsnings effekterna riskerar dessutom att förstärkas om anknytningspersonen avstår från vidareutbildning eller kompetensutveckling av rädsla för en tillfälligt minskad inkomst, vilket i längden försvårar etablering och långsiktig självförsörjning. Eftersom försörjningskravets belopp ökar i takt med barnens ålder ser Sociala Missionen risk för mycket betungande belopp för familjer, särskilt där det endast finns en förälder. Sociala Missionen ser stor risk för att barn kommer att avsluta studier i förtid för att hjälpa familjen att uppfylla försörjningskravet, indirekt ett krav för fortsatt uppehållstillstånd i Sverige. Det medför att barn i praktiken inte kommer att kunna åtnjuta sina rättigheter till fullo, såsom rätt till utbildning, och riskerar en villkorad barndom.

Sociala Missionen anser att betänkandet är oklart kring konsekvenserna vid förlängningsansökningar för de anknytningspersoner (flyktingar som sökte inom tremånadersfristen och barn) som var undantagna försörjningskravet vid förstagångsansökan liksom de som var undantagna försörjningskrav på grund av

synnerliga skäl. Sociala Missionens utgångspunkt är, för det fall att ett försörjningskrav trots de invändningar som kan göras mot det ändå införs vid förlängningsansökningar, att de som undantogs vid förstagångsansökan även ska undantas vid framtida förlängningsansökningar.

Sociala Missionen är kritisk till att utredningen inte föreslår någon borte gräns för försörjningskravet. Även om, som utredningen skriver, hänsyn kan tas till vistelsetiden vid en proportionalitetsbedömning så kommer frånvaron av en borte gräns att leda till stress och därmed onödigt lidande för familjerna som berörs.

Om regleringen av nära anhöriga utanför kärnfamiljen

Sociala Missionen välkomnar att regleringen kommer att kvarstå, men vill påpeka att den i praxis fått en mycket snäv tillämpning. Sociala Missionen tillstyrker att regleringen ska omformuleras så att den blir tillämpbar vid förlängningsansökningar av barn som hunnit fylla arton. Med tanke på den snäva tillämpningen i dagsläget ser Sociala Missionen dock en risk att kraven blir för högt ställda så att paragrafen blir verkningslös.

Om att ta bort regleringen om fortsatt uppehållstillstånd då relationen brustit och det finns särskild anknytning till Sverige

Sociala Missionen avstyrker förslaget om att personer med särskild anknytning till Sverige inte ska kunna beviljas uppehållstillstånd på denna grund efter att den anknytningsgrundande relationen upphört. För den som har levt en så lång tid i Sverige att särskild anknytning till landet uppstått är det inte proportionerligt att personen ska utvisas. Det riskerar att medföra att personer stannar i destruktiva relationer av rädsla för att förlora sitt uppehållstillstånd. Likaså är det orimligt att en person som har etablerats på svensk arbetsmarknad ska utvisas endast för att den anknytningsgrundande relationen upphört.

Om utökad rätt till DNA-analys

Sociala Missionen välkomnar å ena sidan möjligheten för fler att erbjudas en DNA-analys. För familjer som inte kan erhålla dokumentation om släktskapet är DNA-möjligheten avgörande. Å andra sidan ser Sociala Missionen en risk att regleringen kommer att medföra att det uppställs alltför höga krav på handlingar för att DNA-analys ska anses obehövlig, vilket riskerar att förlänga handläggningstiden. Det riskerar även få negativa effekter för den personliga integriteten genom att familjer i praktiken inte kommer att ha ett val, utan känna sig tvingade till att genomföra DNA-analys.

Om avsaknaden av övergångsbestämmelser

Sociala Missionen avstyrker att det utöver väntetiden om två år i princip inte ska införas några övergångsbestämmelser. Med tanke på att anknytningsärenden ofta har lång handläggningstid, inte sällan flera år, och att handläggningstiden inte är något som den

sökande familjen kan påverka är det orimligt att lagstiftningen ska börja gälla för alla den 1 januari 2027. De som har ett pågående ärende bör bedömas efter den lagstiftning som gällde när de ansökte om familjeåterförening.

Detta remissvar har beretts av juristerna Erika Ershammar och Leandro Delbono Grimståhl.

Datum som ovan

Elaine Lindblom

Verksamhetschef